

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Центр післядипломної освіти, дистанційного та заочного навчання

Кафедра практичної психології

**«ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНИЙ ГЕНДЕРНИЙ КОНФЛІКТ
СУЧАСНОЇ ЖІНКИ»**

кваліфікаційна робота
здобувачки вищої освіти
освітнього ступеня «бакалавр»
4 курсу заочної форми навчання
спеціальність 053 «Психологія»
ОПП «Психологія»
Оксани ШТЕПОВАНОЇ

Науковий керівник:
Викладач кафедри практичної
психології
Андріана ЛЕГКА

Рецензент:
Доцент кафедри теоретичної
психології,
кандидат психологічних наук, доцент
Оксана ХРИСТУК

Кваліфікаційна робота допущена до захисту

« ____ » _____ 2024 р., протокол № ____

Т.в.о. завідувача кафедри практичної психології
доктор психологічних наук, доцент

_____ **Євген КАРПЕНКО**

**Львів
2024**

ШТЕПОВАНА О. Внутрішньоособистісний гендерний конфлікт сучасної жінки

Робота містить детальну психологічну характеристику причин та особливостей внутрішнього конфлікту зокрема внутрішньоособистісного гендерного конфлікту сучасної жінки. Подано характеристику основних факторів, що спричиняють появу внутрішньоособистісного гендерного конфлікту у жінок .

Результати емпіричного дослідження дали можливість оцінити задоволеність своїми соціальними ролями у сучасних жінок та виокремити і проаналізувати особливості жінок, що відносяться таких шести груп: I група- жінки з високим рівнем маскулінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, II група- жінки з високим рівнем маскулінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, III група- жінки з високим рівнем фемінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, IV група- жінки з високим рівнем фемінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, V група- жінки з високим рівнем андрогінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, VI група- жінки з високим рівнем андрогінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного

Ключові слова: внутрішньоособистісний конфлікт, внутрішньоособистісний гендерний конфлікт, рольовий конфлікт, рольовий тиск, гендер.

SHEPOVANA O. Intrapersonal gender conflict of a modern woman

The work contains a detailed psychological description of the causes and features of internal conflict, in particular, the intrapersonal gender conflict of a modern woman. The description of the main factors causing the emergence of intrapersonal gender conflict in women is given.

The results of the empirical study made it possible to assess satisfaction with their social roles in modern women and to distinguish and analyze the characteristics of women belonging to the following six groups: group I - women with a high level of masculinity and the presence of intrapersonal gender conflict, group II - women with a high level of masculinity and the absence of intrapersonal gender conflict, group III - women with a high level of femininity and the presence of intrapersonal gender conflict, group IV - women with a high level of femininity and the absence of intrapersonal gender conflict, group V - women with a high level of androgyny and the presence of intrapersonal gender conflict, group VI - women with a high level of androgyny and the absence of intrapersonal gender.

Key words: intrapersonal conflict, intrapersonal gender conflict, role conflict, role pressure, gender.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО ГЕНДЕРНОГО КОНФЛІКТУ	6
1.1. Характеристика внутрішньоособистісного конфлікту особистості.....	6
1.2. Структура та зміст внутрішньоособистісного гендерного конфлікту	10
1.3. Фактори, що впливають на виникнення внутрішньоособистісних гендерних конфліктів.....	15
Висновки до Розділу 1.....	18
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО ГЕНДЕРНОГО КОНФЛІКТУ У СУЧАСНИХ ЖІНОК.....	19
2.1. Опис вибірки та методик емпіричного дослідження.....	19
2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження.....	21
2.3. Характеристика типології досліджуваних з внутріособистісним конфліктом відповідно до рівня маскуліності - фемінності та домінуючих цінностей.....	32
Висновки до Розділу 2.....	36
ВИСНОВКИ.....	39
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	42

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сучасне життя пов'язане із активними змінами у соціальних ролях чоловіків та жінок. Ці зміни супроводжуються змішуванням та взаємопроникненням гендерних ролей, що призводить до зміни сприймання чоловіка і жінки у рамках гендерної самореалізації. Відповідно це провокує появу гендерних конфліктів, як міжособистісних, так і внутріособистісних.

Часто внутрішньособистісні гендерні конфлікти трактують як виключно жіночу проблему, пояснюючи це через проникнення жінок у чоловічу сферу, що пов'язується із професійною самореалізацією жінки («рольовий конфлікт працюючої жінки»), а також сюди додають робочо-сімейний конфлікт та конфлікт пов'язаний із страхом успіху (мотиваційний конфлікт).

Поєднання ролей домогосподарки та гарного працівника супроводжується зазвичай стресом, оскільки наявність численної гендерних стереотипів у суспільстві тільки загострює внутріособистісний гендерний конфлікт. Відомо, що гендерні стереотипи пов'язані із виконанням певних соціальних ролей конкретною статтю і впливають на виникнення і поглиблення гендерно рольового конфлікту на індивідуальному рівні.

Він супроводжується суперечливими уявленнями про моделі поведінки та домінуючі мотиви у житті чоловіків чи жінок. Хоча прийнято вважати, що інкам більше притаманний розвиток цього конфлікту. Тому саме динаміку та причини його появи цього конфлікту у сучасної жінки ми будемо розглядати у нашому дослідженні.

Дослідження особливостей внутрішньоособистісних рольових гендерних конфліктів сучасних жінок вкрай нечисленні та фрагментарні, що якраз визначає актуальність нашого дослідження

Метою роботи є виявити та обґрунтувати особливості внутрішньоособистісного гендерних конфлікту у сучасних жінки.

Об'єкт дослідження: внутрішньоособистісний гендерний конфлікт особистості.

Предмет дослідження: особливості внутрішньоособистісного гендерного конфлікту у сучасної жінки.

Завдання дослідження:

1. Охарактеризувати особливості внутрішньоособистісного конфлікту особистості.
2. Проаналізувати змістові та структурні елементи внутрішньоособистісного гендерного конфлікту сучасної жінки.
3. Описати фактори, що впливають на виникнення внутрішньоособистісного гендерного сучасної жінки.
4. Провести емпіричне дослідження само ставлення, самореалізації та їхнього зв'язку із внутрішньо рольовим гендерним конфліктом.

Теоретико-методологічна основа дослідження: у рамках психоаналітичної теорії підґрунтям виступили вчення З. Фрейда та К. Юнга. З. Фрейд розглядав внутрішньоособистісний конфлікт як результат протистояння між трьома компонентами психіки: Ід, Его і Суперего. К. Юнг дослідив поняття архетипів та їх вплив на внутрішню динаміку особистості. Так, К. Левін: дослідив поняття «динамічного поля» та його вплив на поведінку; Е. Фромм дослідив різні типи внутріособистісних конфліктів, таких як конфлікт між потребою в близькості та потребою в автономії. Р. Мей дослідив екзистенційні джерела внутріособистісних конфліктів, такі як страх смерті та страх свободи.

Також відомими зарубіжними дослідниками цієї проблематики є N. J. Beutell, M. Frone, J. H. Greenhaus, R. Grzywacz, C. Kirchmeyer, E. Kossek, C. Ozeki, S. Parasuraman, J. H. Pleck

Методи дослідження: теоретичні методи полягають в узагальненні, аналізі та абстрагуванні, отриманої інформації щодо внутріособистісного конфлікту, а також емпіричні методи, а саме опитування, тестування та методи статичної обробки результатів дослідження.

Теоретичне значення дослідження зосередження на поглибленні знань та теоретичних уявлень щодо проблеми у поглибленні та розширенні наукових знань та уявлень щодо внутріособистіного конфлікту сучасної жінки.

Практичне значення дослідження. Результати даного дослідження можна використати в рамках підготовки різноманітних тренінгів з метою роботи із розширенням та усвідомленням рольового репертуару сучасної жінки та уникнення появи внутріособистісних конфліктів.

Структура роботи містить вступ, два розділи (теоретичний та емпіричний), висновки та список використаних джерел.

РОЗДІЛ 1.

ОСНОВНІ ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИВЧЕННЯ ВНУТРІОСОБИСТІСНОГО ГЕНДЕРНОГО КОНФЛІКТУ

1.1. Характеристика внутрішньоособистісного конфлікту особистості

У трактуваннях зарубіжних та вітчизняних психологів дослідників зустрічаємо різноманітні пояснення цього феномену внутрішньоособистісного конфлікту.

Так, психоаналітичні теорії, представникам яких є З. Фройд, А. Адлер, К. Хорні, К. Юнг.

З. Фройд вважає, що внутрішньоособистісний конфлікт – це результат протистояння трьох компонентів психіки: Ід, Его і Суперего.

На переконання К. Юнга внутрішньоособистісний конфлікт є результатом протистояння свідомого і несвідомого, а для К.Хорні цей вид конфлікту є результатом базової тривоги, яка виникає в ранньому дитинстві.

Також К. Юнг наголошує, що внутрішньоособистісний конфлікт є регресом на низький рівень психіки і він відбувається у сфері несвідомого. Цю проблему він вивчав шляхом комплексів, протистояння індивідуального та колективного несвідомого.

На думку представників когнітивістського підходу внутрішньоособистісний конфлікт породжується зіткненням несумісних уявлень і неузгодженістю між «Я-реальним» та «Я-ідеальним»

У вітчизняній психологічній науці внутрішньоособистісний конфлікт трактується як особистісне явище, що супроводжує процес розвитку особистості і супроводжує її під час проживання вікових криз.

Часто внутрішньоособистісний конфлікт розглядають як зіткнення двох діяльностей у життєвому просторі індивіда, де суперечливий образ «Я» стає конфліктним. Оскільки внутрішньоособистісний конфлікт часто є зіткненням свідомого та несвідомого компоненту психіки це відповідно заважає конструктивному дозволу.

Внутрішньоособистісний конфлікт - це гостре негативне переживання, викликане боротьбою структур внутрішнього світу особистості, що відображає суперечливі зв'язки із соціальним середовищем та затримує ухвалення рішення [1, с. 294].

К. Левін вважав, що внутрішньоособистісний конфлікт - це ситуація, в якій на індивіда одночасно діють протилежно спрямовані сили рівної величини [3, с. 273]. Такий конфлікт викликаний психологічними факторами внутрішнього світу людини: потребами, інтересами, почуттями, цінностями, мотивами, що вступають у протиріччя.

Внутрішньоособистісному конфлікту притаманні деякі особливості, які важливо враховувати при його виявленні. Такими особливостями є:

- незвичайність з погляду структури конфлікту. Тут немає суб'єктів конфліктної взаємодії в особі окремих осіб чи груп людей;
- специфічність форм перебігу та прояви. Такий конфлікт протікає у формі тяжких переживань. Він супроводжується специфічними станами: страхом, депресією, стресом;
- латентність. Внутрішньоособистісний конфлікт не завжди легко виявити. Часто людина і сама не усвідомлює, що вона перебуває у стані конфлікту. Більше того, іноді він може приховувати свій стан конфлікту під ейфоричним настроєм чи за активною діяльністю [2].

Залежно від того, які внутрішні сторони входять у конфлікт: рольова, соціально-рольова, соціальна або між різними рівнями свідомості: адаптаційна, мотиваційна.

Внутрішні причини внутрішньоособистісного конфлікту кореняться у протиріччях між різними мотивами особистості, у неузгодженості її внутрішньої структури. При цьому чим складніший внутрішній світ людини, більше розвинені її почуття, цінності та домагання, чим вища його здатність до самоаналізу, тим більшого ступеню є схильність до конфлікту

Тому такий конфлікт є нерозв'язаними протиріччями, що викликане різноспрямованими інтересами, потребами та потягам, але однаковою їх

інтенсивною силою і відповідно супроводжується сильними емоційними переживаннями.

Науковці виокремлюють основні показники у особистісних сферах, що характеризують наявність внутріособистісного конфлікту, а саме:

- у когнітивній сфері: усвідомлення «глухого кута»; гальмування прийняття рішень, суб'єктивне визнання наявності проблеми ціннісного вибору, сумніви;
- у емоційній сфері: наявність негативних переживань та внутрішньої емоційної напруженості;
- у поведінковій сфері: зниження якості діяльності та задоволеності нею, негативне емоційне тло спілкування;
- інтегральні показники: порушення адаптаційних функцій; посилення психологічного стресу.

Усі внутрішньо особистісні конфлікти можна поділити на ті, які виникають внаслідок переходу об'єктивних протиріч у внутрішній світ (моральні конфлікти, адаптаційні конфлікти тощо), а також ті, які виникають із протиріч внутрішнього світу (мотиваційні конфлікти, конфлікти Я-концепції).

Т. Титаренко та О. Донченко виділяють три рівні психологічних протиріч:

- психологічна рівновага внутрішнього світу особистості;
- порушення рівноваги, ускладнення видів діяльності, проекція психологічного дискомфорту на роботу, спілкування з оточенням (внутріособистісний конфлікт);
- неможливість реалізації планів і програм, —переривання життя, неможливість виконувати власні життєві функції до того часу, поки не вирішиться протиріччя (життєва криза) [14].

Кожен внутрішньоособистісний конфлікт може мати позитивні і негативні наслідки. Вони можуть бути, як конструктивними та і руйнівними.

Конструктивним такий конфлікт є у випадку, коли протистояння конфліктуючих структур вирішується з мінімальними особистісними затратами і призводить до гармонізації особистісного розвитку. Загалом, внутрішньоособистісні конфлікти ускладнюють психічне життя і приносять переходу на нові рівні функціонування.

Основою морального розвитку особистості розглядають саме внутрішньоособистісні конфлікти, оскільки людина здатна у такій ситуації усвідомлювати себе та власні протиріччя, робити правильні вибори.

Також позитивне вирішення внутрішньо особистісних конфліктів загартовують особистість: формують її незалежність, рішучість, стійкість, опірність негативним обставинами та визначають домінуючу спрямованість.

Деструктивні наслідки внутрішньоособистісного конфлікту полягають у затяжному процесі внутрішнього конфлікту, що знижує ефективність діяльності. Постійна рефлексія та сумніви послаблюють особистісні якості, спотворюють творчий потенціал, зменшують активність та занурюють у «постійне роздвоєння».

Особа, що перебуває у тривалому внутрішньоособистісному конфлікті неконтрольована у своїй поведінці, не вміє досягати свідомо поставлених цілей і залишається психологічно незрілою.

Часті внутрішньоособистісні конфлікти сприяють стійкому комплексу неповноцінності та втрати інтересу до життя, порушують сферу міжособистісних стосунків, загострюють агресивні та тривожні якості особистості.

1.2. Структура та зміст тривалому внутрішньо особистісного гендерного конфлікту

У сучасних дослідженнях у гендерній психології все більше порушується проблема трансформації гендерних систем та того, як дані трансформації відбиваються на особистісному рівні. У цьому ракурсі виділяють та вивчають окремі гендерні характеристики особистості, та їх динаміку в умовах гендерної трансформації суспільства. Традиційність уявлень характеризується точним розмежуванням виконуваних чоловіками та жінками ролей (наприклад, чоловік – годувальник сім'ї, основна його сфера – професійна, жінка – хранителька домашнього вогнища та головною для неї є сімейна сфера), егалітарність не передбачає чіткого поділу та розподілу ролей (виконує домашні обов'язки той, хто має час, присвячує себе професійній діяльності та людина, якого це краще виходить).

Тому саме внутріособистісний конфлікт у структурі особистості сучасної жінки привів до зіткнення нормативних вимог до її поведінки та реалізації в соціальному та суспільному житті.

Так, О.А. Гаврилиця пояснює рольовий конфлікт через ситуацію, де особа, що характеризується певним соціальним статусом, стикається з несумісними рольовими очікуваннями не може виконувати вимоги, що пред'явленні соціальною роллю [12].

У роботах С. Gilligan було встановлено, що жіночі уявлення про гендерні ролі відрізняються від чоловічих. У жінок виділяють 3 види внутрішньоособистісних гендерних конфліктів:

Конфлікт між бажанням бути мамою і кар'єрними амбіціями (Жінки, які прагнуть до успішної кар'єри, можуть відчувати тиск з боку суспільства, який очікує від них, що вони будуть перш за все матерями. Цей конфлікт може призвести до почуття провини, тривоги та депресії. Жінкам, які стикаються з цим конфліктом, важливо знайти баланс між своїми кар'єрними амбіціями та бажанням мати дітей.

- Конфлікт між традиційними жіночими ролями та прагненням до самостійності. Суспільство часто очікує від жінок, що вони будуть покірними, ніжними, турботливими і будуть ставити потреби сім'ї на перше місце. Жінки, які прагнуть до самостійності, можуть відчувати тиск з боку суспільства, яке не схвалює їх прагнення до незалежності. Цей конфлікт може призвести до почуття невпевненості, самотності та відчуття того, що вони не відповідають очікуванням суспільства.
- Конфлікт між бажанням бути красивою і прийняттям себе такою, як ти є. Суспільство нав'язує жінкам жорсткі стандарти краси, яких їм складно досягти. Жінки, які не відповідають цим стандартам, можуть відчувати себе некрасивими, непривабливими і не гідними любові. Цей конфлікт може призвести до почуття невпевненості, незадоволеності собою, розвитку розладів харчової поведінки та інших проблем з психічним здоров'ям [17;18].

Розвиваючись у конкретно-історичних умовах, особистість перетворює соціальні ролі як константно задаються системою функціональні якості, розсуваючи межі тих систем, у які вона входить.

Варто зауважити, що гендерний рольовий репертуар самореалізації, як чоловіків, і жінок, досить широкий. Наприклад, в аналізі структури сімейних відносин виділяють кілька ролей реалізації гендерного статусу «чоловік» та гендерного статусу «дружина». У статус чоловіка входять ролі: соціальний партнер, сексуальний партнер, годувальник, вихователь. Рольовий набір статусу "дружина" представлений подібними елементами – соціальний партнер, сексуальний партнер, домогосподарка, вихователька. Реалізація гендерного статусу через соціальні ролі, загалом, виявляє подібність для чоловіка та дружини. Незалежно від того, хто реалізує гендерний статус – чоловік чи жінка, рольовий набір у них буде однаковий (за винятком ролі «годувальника» у гендерному статусі «чоловіка» та ролі «домогосподарки» в гендерному статусі «дружини» [9;10].

Тому можна підкреслити патріархальність поглядів на розподіл ролей чоловіка та жінки, але у виконанні навіть цієї традиційно патріархальної

схеми гендерного рольового репертуару закладено досить великий потенціал рольової суперечності для появи внутрішньо особистісного конфлікту.

Прояви внутрішньо особистісних конфліктів тісно пов'язані із трансформацією патріархальних сфер самореалізації особистості.

Тому у сучасних сім'ях доволі часто зустрічається, коли ролі «годувальника» та «домогосподарки» нечітко розподілені, що в свою чергу може виступати причиною внутрішньоособистісного гендерного рольового конфлікту.

Одним з аспектів процесу трансформації гендерних ролей у сучасному суспільстві є помітне розширення уявлень про особистісні характеристики жінки, та про можливість її реалізації в соціумі. Це проявляється, наприклад, у тому, що у професійній сфері жінки швидко освоюють чоловічі професії, пов'язані з цим стилем і способом життя [5]. Крім того, порівняно із західними країнами, жінки нормативно включені до професійної діяльності протягом щодо довшого часу.

Доволі довго панувала ідеологічна норма, коли стиралися гендерні відмінностей за рахунок маскулінізації жіночого образу не лише у сфері виробничої діяльності, але й у особистому житті. Останні десятиліття відбувається трансформація традиційних стереотипів щодо виконання сімейних ролей. Сім'ї створюються в більш пізньому віці, у своїй кількості дітей у сім'ї зменшується. Жінки все частіше опиняються у ситуації вибору «кар'єра» чи «сім'я».

У зв'язку з тим, що жінки стають більш активними в професійній діяльності, на другий план "відсувається" сім'я та виконання ролі матері або дружини.

Розгляд сімейних відносин як моделі гендерної самореалізації вимагає свого уточнення. Ми вважаємо, що сімейні відносини мають бути представлені трьома компонентами – «подружжя» (реалізація рольових позицій «чоловік» та «дружина»), «дім» (реалізація рольових позицій "господар" та "господиня" вдома) та «діти» (реалізація рольової позиції

«мати» та «батько»), що дозволяє диференціювати внутрішньоособистісний гендерний рольовий конфлікт у різних аспектах сімейних стосунків.

Працюючи мати стикається з проблемою поєднання ролі матері та ролі професіонала, вирішення якої можна умовно розглядати у контексті двох моделей ставлення до гендерних ролей: традиційної моделі та моделі егалітарної. Можливі також спроби виробити конструктивні стратегії поєднання різних гендерних ролей. З урахуванням пропонованих культурою та суспільством традиційних норм жіночої статево-рольової поведінки та розширенням реалізації своїх можливостей у різних галузях, жінка проектує таке своє майбутнє, в якому вона могла б реалізувати свої можливості та бути прийнятої суспільством, тобто поєднувати гендерну та професійну роль. У той же час, зміни жіночих соціальних ролей у сім'ї та суспільстві сприяють зміні та образу чоловіка.

Важливу роль у житті чоловіка та жінки, поряд із виконанням ролі домогосподаря та домогосподарки, грає реалізація в ролі батька та матері. Численні дослідження феномену батьківства та материнства підтверджують значущість сфери «діти». В цілому, феномен материнства та батьківства є стійким, але трансформації, що відбуваються в суспільстві, змінюють змістовну сторону та уявлення про образ матері та батька. Існує безліч досліджень, що стосуються феномена материнства, останнім часом не менш актуальним стає вивчення феномену батьківства. Загальні тенденції трансформації гендерних ролей у сучасному суспільстві у різних сферах самореалізації неминуче відображаються і на змінах у уявленні про «гендерні ідеали» [21].

Гендерні образи, як ідеальні моделі самоідентифікації, суб'єктивно значущі для кожної особи, і лежать в основі уявлень себе. В цілому, трансляція образів "мужності" та "жіночності" необхідна для функціонування та існування особистості соціумі.

Гендерні образи виявляються несвідомо і відображаються у поведінці та способі мислення. Ідеальні образи мужності і жіночності виражаються в різних маркерах, детермінованих культурою: кліше в поведінці, зовнішній фізичному вигляді, манерах, мовленні, одязі, різних психологічних характеристиках (емоційна чутливість, агресивності тощо).

Також самореалізація та професія можуть, залежно від характеру професійної діяльності, що практично ототожнюються, а бо можуть суперечити один одному, створюючи необхідність виробляти стратегії поєднання.

Егалітарні уявлення поєднання ролей ґрунтуються на припущенні про те, що немає чіткого розподілу гендерних ролей чоловіками чи жінками. У зв'язку з вищесказаним, можна припустити, що якщо сфери гендерної самореалізації для чоловіків і жінок стають дедалі більше що перетинаються, то у дослідженні механізмів та структури внутрішньоособистісного гендерного рольового конфлікту необхідно спиратися на так звані загальні умови: розширення та взаємопроникнення сфер гендерної самореалізації особистості в сучасному суспільстві, суперечливе зіткнення егалітарних та традиційних гендерних установок у самосвідомості, множинність гендерних ідеалів [7;8].

Психологічними механізмами реалізації внутрішньо особистісного гендерного рольового конфлікту, таким чином, виступатиме, крім, механізму надкомпенсації почуття провини за невідповідність рольовим стандартам, а також фрустрація потреби самореалізації в суб'єктивно значимих ролей, що викликають напруження і роздратованість.

1.3.Фактори, що впливають на виникнення внутрішньоособистісних гендерних конфліктів

Чинник часу сприймається як ситуація, у якій особистості не вистачає часу на реалізацію професійних якостей у силу виконання сімейної ролі, наслідком чого є внутрішньо особистісний гендерний рольовий конфлікт.

Чинник часу описується як тиск, при якому одна сфера (наприклад, сфера «робота») заважає особистості реалізовуватися в іншій сфері (наприклад, у сфері «родина»). Другий фактор сприяє виникненню внутрішньоособистісногогендерного рольового конфлікту тоді, коли чоловік чи жінка не встигають "переключитися" з однієї ролі на іншу.

У результаті особистість відчуває рольову напруженість. Наприклад, якщо партнер виявляється на роботі у стресовій ситуації, то, швидше за все, в іншій сфері він буде вести себе неадекватно та дратівливо. В результаті така "втома" накопичується і призводить до напруженості та депресивних станів.

Зарубіжні автори поділяють фактори на прямі та опосередковані, у зв'язку з якими виникає внутрішньоособистісний гендерний рольовий конфлікт.

До прямих факторів відносяться незадоволеність роботою, зниження якості виконуваної роботи, до непрямих – незадоволеність життям в цілому, незадоволеність сімейним життям, і психосоматичні фактори (напруга, занепокоєння, тривожність) [8,с.313].

У ряді зарубіжних досліджень фактори внутрішньо особистісного гендерного рольового конфлікту поділяють на зовнішні та внутрішні. До зовнішнім факторам відносять вік, освіту, доходи та расу, внутрішнім – психологічну включеність до професійної діяльності та сімейне життя, якість відносин між подружжям.

При цьому в дослідженнях наголошується, що показник «вік», як умова для утворення внутрішньоособистісного гендерного рольового конфлікту є

суперечливим параметром. Це зв'язано з тим що найчастіше внутрішньоособистісний гендерний рольовий конфлікт проявляється у молодому віці, а зрілому віці практично не зустрічається.

Також було вивчено зв'язок стресорів та вимог, що пред'являються з боку сфери "робота" з внутрішньоособистісним рольовим гендерним конфліктом.

Стресором сфери «робота» є рольовий тиск, що стосується кількості часу, що людина відводить роботі. Стресор "рольове навантаження" у сфері "робота" також вивчався в ставлення до внутрішньоособистісного рольового гендерного конфлікту

Слід наголосити, що у зарубіжних дослідженнях рідко приділялася увага біологічній статі, а в тому випадку, коли це відбувалося результати були непереконливими; особистісні якості також не отримали належної уваги щодо даного феномена.

Багато дослідників вважають, що внутрішньо особистісний рольовий гендерний конфлікт слід розглядати як результат оцінки своєї відповідності гендерним зразкам у різних сферах життєдіяльності. Ця оцінка залежить від того, які гендерні образи значущі у кожному випадку (йдеться про проходження тим чи іншим гендерним моделям (патріархальним чи егалітарним), прийняття у свою Я-концепцію нових гендерних образів "чоловік-батько", "жінка професіонал") [8;9].

Виходячи з цього, можна вважати, внутрішньоособистісний гендерний рольовий конфлікт пов'язаний із само актуалізацією особистості. При цьому процес самоактуалізації людини розглядається як певний, свідомий вибір життєвих цілей та шляхів їх досягнення це ситуація, коли людина стикається з проблемами "Я концепції" і намагається вирішити їх.

У разі прийняття суб'єктивно правильного рішення особистість удосконалюється та розвивається. У протилежному випадку особистість відмовляється від докладання власних зусиль у вирішенні проблем або

обирає ті, які не відповідають власним силам та можливостям. Це призводить до стресу, тривожності, у деяких випадках до глибших наслідків.

Внутрішньоособистісний рольовий гендерний конфлікт, що розглядається нами, таким чином, має бути пов'язаний з проявами самоактуалізації людини.

Самореалізація також розуміється як когнітивний та теоретичний аспект діяльності, робота на внутрішньому плані, а самоактуалізація передбачає практичний аспект діяльності: вчинки та дії, спрямовані на виконання життєвого плану.

Суперечливість гендерних образів, що включаються до Я-концепції доцільно розглядати у взаємозв'язку зі специфікою ціннісних орієнтації, яка є умовою для прояву внутрішньоособистісного рольового гендерного конфлікту. Також внутрішньоособистісний рольовий гендерний конфлікт утворюється у тому випадку, коли відбувається неузгодження змісту функціональних зв'язків між особистістю та соціумом [13].

У сучасному суспільстві проявляється тенденція до засвоєння гендерних установок та патернів поведінки, властивих протилежній статі.

Таким чином, у сучасному світі у зв'язку з процесами глобалізації відбувається взаємопроникнення систем цінностей та способів життя. Тому жінки з внутрішньоособистісним рольовим гендерним конфліктом, швидше за все, вибиратимуть маскулінні цінності за збереження фемінінних якостей особистості, а чоловіки – фемініні цінності на шкоду прояву маскулінних рис особистості.

Висновки до Розділу 1

Рольовий конфлікт, будучи різновидом внутрішньоособистісного конфлікту, своєю чергою, то, можливо гендерним. При цьому виділяються різні види гендерного рольового конфлікту, як у залежності, так і незалежно від статі. Сутність внутрішньоособистісного рольового гендерного конфлікту полягає в тому, що джерелом внутрішньоособистісного гендерного рольового конфлікту трансформація гендерних норм у суспільстві пов'язана з проникненням, як жінок, так і чоловіків у протилежні "гендерні" сфери діяльності та зіткнення патріархальних і егалітарних гендерних установок.

Якщо сфери гендерної самореалізації для чоловіків та жінок стають дедалі більше перетинаючими, то в дослідженні механізмів і структури внутрішньоособистісного рольового гендерного конфлікту необхідно спиратися на так звані загальні умови: розширення та взаємопроникнення сфер гендерної самореалізації особистості сучасному суспільстві, суперечливе зіткнення егалітарних та традиційних гендерних установок у самосвідомості, множинність гендерних ідеалів.

Психологічними механізмами реалізації внутрішньоособистісного гендерного рольового конфлікту, таким чином, буде виступати, крім механізму надкомпенсації почуття провини за невідповідність рольовим стандартам, і навіть фрустрація потреби самореалізації у суб'єктивно значущих ролях, що викликає внутрішню напругу, роздратованість.

У сучасному світі у зв'язку з процесами глобалізації відбувається взаємопроникнення систем цінностей та способів життя. Жінки з внутрішньоособистісним рольовим гендерним конфліктом, швидше за все, вибиратимуть маскулінні цінності за збереження фемінінних якостей особистості, а чоловіки – фемініні цінності на шкоду прояву маскулінних рис особистості.

РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВНУТРІШНЬООСОБИСТІСНОГО ГЕНДЕРНОГО КОНФЛІКТУ У СУЧАСНИХ ЖІНОК

2.1. Опис вибірки та методик емпіричного дослідження

У проведенні дослідження взяли участь жінки віком 25-50 років, що проживають у м. Львові та Львівській області. Загальна кількість досліджуваних -50.

Серед досліджуваних жінок- 20 – розлучених, 20 – одружених і 10 – неодружених. Більша частина жінок у вибірці працюють (30), 10 – перебувають у декретній відпустці, а 10 тимчасово безробітні.

Для визначення особливостей прояву внутрішньоособистісного гендерного конфлікту використано наступні психодіагностичні методики:

- опитувальник «Мої соціальні ролі».
- методика С. Бем (визначення маскулінності -фемінності);
- методика «Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості» (С.С. Бубнова).

За допомогою опитувальника «Мої соціальні ролі» визначали наявність основних ролей у досліджуваних жінок та ступеню задоволеності ними. Кожній досліджуваній запропоновано на аркуші записати усі ролі, які вона виконує. Після цього за 5–бальною шкалою потрібно оцінити ступінь власного задоволення виконанням цієї ролі, де 0 – повністю незадоволена, а 5 – цілком задоволена.

Опитувальник С. Бем (BSRI) (Bem Sex-Role Inventory, BSRI) – це інструмент, розроблений американською психологинею Сандрою Бем у 1974 році для дослідження гендерних ролей. Він використовується для вимірювання ступеня, в якій людина проявляє характеристики, традиційно пов'язані з чоловічими (маскулінність) та/або жіночими (фемінність) полюсами гендерної ідентифікації.

BSRI складається з 20 тверджень, які описують різні особисті якості та поведінкові особливості. Опитувані оцінюють, наскільки кожне твердження їм відповідає за 7-бальною шкалою.

Шкали опитувальника: маскуліність (вміє логічно мислити, не любить пліткувати, незалежний(а) і самостійний(а), рішучий(а), впевнений(а) в собі, сильний(а) фізично, любить ризикувати, володіє собою).

Фемінність: (вміє співчувати, турботливий(а), м'який(а) і лагідний(а), легко виражає свої почуття, дуже чутливий(а) до потреб інших, здатний(а) на самопожертву, любить дітей, цінує близькі стосунки.

Методика "Діагностика реальної структури ціннісних орієнтацій особистості (С.С. Бубнова) використовується для вивчення особливостей реалізації ціннісних орієнтацій особистості в реальних умовах життєдіяльності.

Основні цінності, які вимірюють у цій методиці:

1. Матеріальне благополуччя: прагнення до комфортного життя, багатства, престижу.
2. Самоствердження: прагнення до успіху, визнання, влади.
3. Гедонізм: прагнення до насолоди, розваг, приємного проведення часу.
4. Альтруїзм: прагнення до допомоги іншим людям, турбота про них.
5. Спілкування: прагнення до близьких стосунків, дружби, любові.
6. Пізнання: прагнення до знань, саморозвитку, нових вражень.
7. Творчість: прагнення до самовираження, створення нового.
8. Здоров'я: прагнення до збереження здоров'я, фізичної активності.
9. Сім'я: прагнення до створення сім'ї, виховання дітей.
10. Професія: прагнення до успішної кар'єри, самореалізації в професії.

2.2. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження

Серед основних соціальних ролей жінки у нашій вибірці виокремили наступні (Рис.1):

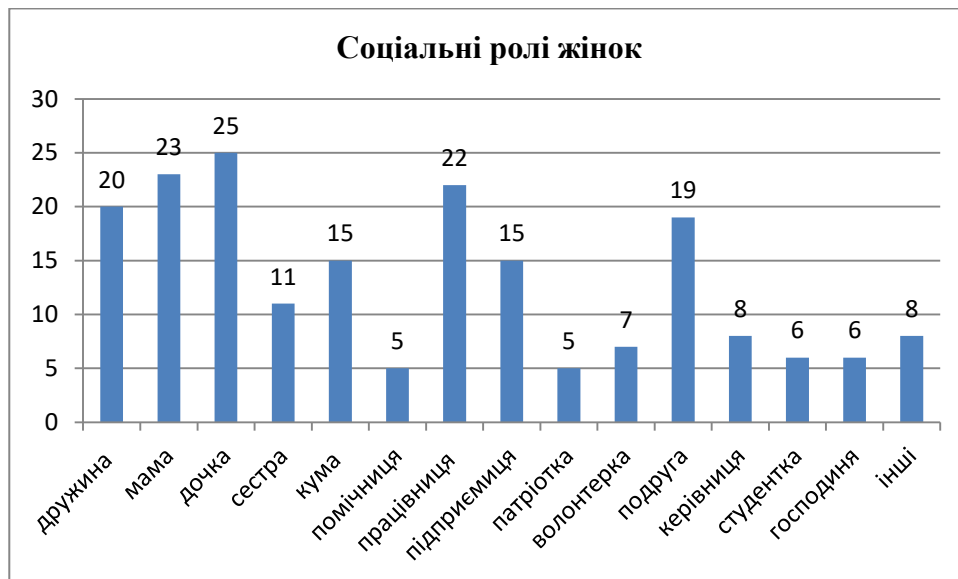


Рис.1. Соціальні ролі жінок

У переліку основних ролей чільні місця займають дочка, дружин, мама, працівниця та подруга. У рамках цієї ролі кожна сучасна жінка виконує такі функції:

Дружина (Психологічна близькість: емоційний зв'язок, підтримка, довіра, спільні переживання та інтимність. Відповідальність: Турбота про чоловіка, ведення домашнього господарства, підтримка його прагнень. Самопожертва: Готовність йти на компроміси, ставити потреби чоловіка на перше місце. Соціальний статус: Почуття приналежності, визнання з боку сім'ї та суспільства).

Дочка (Почуття зв'язку: любов, повага, підтримка та почуття приналежності до сім'ї. Відповідальність: турбота про батьків, допомога їм, почуття обов'язку. Вдячність: почуття вдячності за те, що батьки дали, виховання та підтримку. Почуття власної ідентичності: Формування власних цінностей, переконань та життєвого шляху).

Мама (Безумовна любов: Турбота про дітей, їхнє виховання, захист, емоційна підтримка. Відповідальність: турбота про безпеку,

здоров'я, розвиток та щастя дітей. Самопожертва: Готовність йти на жертви заради дітей, ставити їхні потреби на перше місце. Особистісний ріст: розвиток терпіння, відповідальності, емпатії, мудрості.

Працівниця (Професійна самореалізація: можливість використовувати свої навички, знання, таланти, досягати успіху. Економічна незалежність: фінансова самостійність, можливість забезпечувати себе та свою сім'ю. Соціальне визнання: повага з боку колег, відчуття власної цінності та компетентності. Баланс ролей: поєднання роботи з іншими соціальними ролями, пошук гармонії).

За результатами задоволеності виконання цих ролей отримано наступний розподіл (Рис.2):

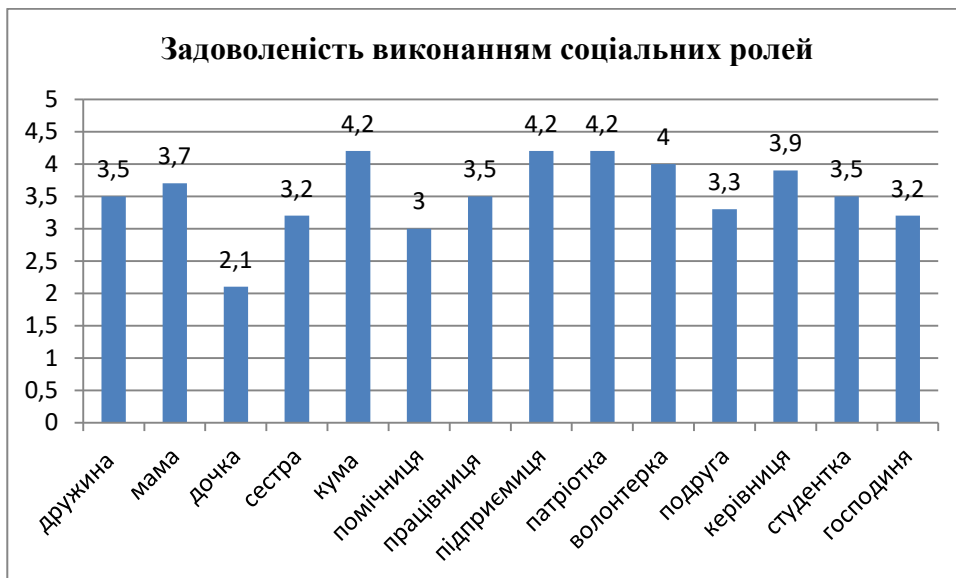


Рис.2. Задоволеність соціальними ролями

З діаграми видно, що найвищий рівень задоволеності жінкам відчувають у ролі куми, патріотки та підприємці. Трохи менший рівень задоволеності у ролі мами, дружини, сестри. Найнижчий рівень задоволеності у ролі дочки

Рівень задоволеності виконанням соціальної ролі залежить від багатьох факторів, таких як відповідність ролі особистим цінностям та інтересам,

можливість реалізувати себе в цій ролі, наявність підтримки з боку оточуючих, відчуття успішності та компетентності.

Низький рівень задоволеності виконанням ролі може призвести до внутрішнього конфлікту, відчуття стресу та виснаження, пошуку способів змінити ситуацію.

Нами було визначено наявність значної кількості осіб із внутріособистісним гендерним конфліктом, у тих випадках, коли соціальні ролі мали різко відмінні бальні показники (22 особи).

За результатами дослідження маскулінності та фемінності інами було виокремлено три групи ждосліджуваних із переважанням маскулінних характеристик, фемінних та андрогінних.

Опишемо особливості соціальних ролей що обирали ці жінки:

Таблиця 1

Типові ролі жінок відповідно до рівня маскулінності-фемінності

Типові ролі жінок із високим рівнем маскулінності	Типові ролі жінок із високим рівнем фемінності	Типові ролі жінок із високим рівнем андрогінності
<p>Дружина Мама Дочка Працівниця Підприємиця Керівниця Волонтерка</p>	<p>Дружина Мама Дочка Працівниця Кума Подруга Помічниця</p>	<p>Дружина Мама Кума Господиня Працівниця Студентка</p>

Досліджувані жінки з високим рівнем маскулінності у рамках виконання своїх ролей характеризуються наступними особливостями:

- Дружина – підтримка та партнерство, співавторка життєвого шляху, рівноправна партнерка.

- Мама – вихователька, яка надихає на самостійність, наставниця, лідер.
- Дочка – незалежна та самостійна, відверта та прямолінійна, захисниця своїх інтересів.
- Працівниця – лідер та організатор, стратег, професіонал.
- Підприємиця – рішуча та амбітна, інноватор, схильна до ризику.
- Керівниця – вимоглива та справедлива, натхненниця, менеджерка, яка ставить чіткі цілі.
- Волонтерка – активна та ініціативна, захисниця справедливості, борчиня за права інших.

До цієї групи увійшло 12 досліджуваних, із них тільки 5 мають внутріособистісний конфлікт, у семи він відсутній.

Жінки із високим рівнем фемінності характеризуються такими ролями:

- Дружина – турботлива та ласкава, берегиня домашнього вогнища, емоційна опора.
- Мама – ніжна та любляча, опікунка, вихователька емпатії.
- Дочка – покійна та слухняна, любить свою сім'ю.
- Працівниця – відповідальна та старанна, виконавиця, член команди, яка завжди готова допомогти.
- Кума – вірна та щира, хранителька таємниць, підтримка та опора.
- Подруга – доброзичлива та чуйна, слухачка, опора та емоційний компас.
- Помічниця – безоплатна та безкорислива, альтруїстка, благодійниця.

До цієї групи увійшло 21 досліджуваних, із них тільки 12 мають внутріособистісний конфлікт, у дев'яти він відсутній.

Жінки із високим рівнем андрогінності характеризуються такими ролями:

- Дружина – поєднання підтримки та турботи, партнерка та берегиня, емоційно зріла та надійна.
- Мама – поєднання виховання та ніжності, наставниця та опікунка, лідер, яка дає свободу та любов

- Кума – Поєднання вірності та ініціативності, хранителька таємниць та організаторка. підтримка та генераторка нових ідей
- Господиня – поєднання практичності та креативності, створювачка затишку та організаторка простору, економна та естетична.
- Працівниця – поєднання лідерства та відповідальності, стратегиня та виконавиця, професіоналка, яка вміє мотивувати та вести за собою.
- Студентка – поєднання амбіцій та старанності.

До цієї групи увійшло 15 досліджуваних, із них тільки 10 мають внутріособистісний конфлікт, у п'яти він відсутній.

За результатами підрахунку цінностей визначено наступні середні показники (Рис.3)



Рис.3. Показники цінностей у жінок

Загальні цінності для групи жінок є визнання і повага, любов та допомога та милосердя до інших. Жінки, для яких ці цінності є найважливішими, прагнуть до гармонійного життя, наповненого любов'ю, взаємоповагою та турботою про інших. Вони цінують емоційний зв'язок, щирість і підтримку в стосунках. Прагнуть до самореалізації, але при цьому не забувають про допомогу нужденним.

Низькі показники таких цінностей, як пошук і насолода прекрасним та приємне проведення часу свідчать про те, що жінки можуть бути зосереджені на інших аспектах життя, таких як сім'я, робота, допомога іншим.

Часто їм може не вистачати часу або ресурсів для пошуку і насолоди прекрасним, а також для приємного проведення часу. Це може бути пов'язано з особистими вподобаннями, життєвими обставинами або культурними нормами.

Проведемо порівняльний аналіз цінностей у групах одружених, неодружених та розлучених жінок (Таблиця 2).

Таблиця 2.

Середні показники за методикою цінностей С.Бубнової

Шкали	Досліджувані		
	Одружені	Неодружені	Розлучені
Приємне проведення часу, відпочинку	3,2	3,0	3,4
Високий матеріальний добробут	3,5	3,2	3,6
Пошук і насолода прекрасним	3,1	3,5	3,3
Допомога і милосердя до інших	4,5	3,8	4,0
Любов	3,7	4,1	4,5
Пізнання нового	3,3	3,8	3,5
Високий соціальний статус і вплив на інших	3,7	3,9	4,2
Визнання і повага людей, вплив на оточуючих	4,1	3,8	4,5
Соціальна активність	3,4	4,2	3,9
Спілкування	4,1	3,8	3,5
Здоров'я	3,7	3,5	3,5

Наведемо коротеньку характеристику кожної із цінностей у сучасних жінок.

Так, приємне проведення часу, відпочинку. Одружені: ця цінність має для них середнє значення (3,2), неодружені: цінність трохи нижча, ніж у одружених (3,0), розлучені: Цінність трохи вища, ніж у одружених (3,4). Ця цінність, що відображає прагнення людини до розваг, гедонізму, емоційного розвантаження. Високий бал може свідчити про екстравертність, спонтанність, орієнтацію на «тут і зараз». Низький бал може говорити про

інтровертність, прагнення до самотніх занять, орієнтацію на довгострокові цілі. Як бачимо, найвищий показник ця цінність має в одружених жінок.

Отже, одружені жінки ставлять трохи вищу цінність на приємне проведення часу, можливо, через спільне дозвілля з партнером. Неодружені жінки мають трохи нижчу цінність, можливо, через більшу зайнятість роботою або саморозвитком. Розлучені жінки ставлять найвищу цінність на відпочинок, можливо, як спосіб відволіктися від пережитого розлучення.

Щодо високого матеріального добробуту (одружені: цінність має для них високе значення (3,5), неодружені: Цінність трохи нижча, ніж у одружених (3,2), розлучені: Цінність найвища серед трьох груп (3,6).

Ця цінність відображає прагнення людини до багатства, комфорту, престижу. Високий бал може свідчити про прагматизм, амбітність, соціальну орієнтованість. Низький бал може говорити про неприв'язаність до матеріальних благ, духовні цінності, альтруїзм.

Одружені та розлучені жінки ставлять високу цінність на матеріальний добробут, можливо, через спільні або особисті фінансові зобов'язання. Неодружені жінки мають трохи нижчу цінність, можливо, через меншу потребу утримувати сім'ю.

Пошук і насолода прекрасним (одружені: цінність має для них середнє значення (3,1), неодружені: цінність вища, ніж у одружених (3,5), розлучені: цінність трохи вища, ніж у одружених (3,3). Ця цінність, що відображає прагнення людини до естетики, творчості, гармонії. Високий бал може свідчити про чуттєвість, емоційність, розвинену уяву. Низький бал може говорити про прагматизм, логічне мислення, орієнтацію на практичні результати.

Неодружені жінки ставлять найвищу цінність на естетику, можливо, маючи більше вільного часу для саморозвитку. Одружені

та розлучені жінки мають трохи нижчі показники, можливо, через інші пріоритети

Допомога і милосердя до інших (одружені: цінність має для них високе значення (4,5), неодружені: Цінність трохи нижча, ніж у одружених (3,8), розлучені: цінність трохи вища, ніж у одружених (4,0).

В основі цієї цінності є прагнення людини до альтруїзму, співчуття, турботи про інших. Високий бал може свідчити про емпатійність, гуманізм, соціальну відповідальність. Низький бал може говорити про егоцентризм, прагматизм, орієнтацію на власні інтереси.

Одружені жінки ставлять найвищу цінність на альтруїзм, можливо, через відчуття більшої відповідальності та соціальної зв'язку. Неодружені та розлучені жінки мають трохи нижчий рівень, можливо, через емоційну виснаженість або фокус на особистих потребах.

Любов (одружені: Цінність має для них найвище значення (3,7), Неодружені: Цінність найвища серед трьох груп (4,1), розлучені: цінність також висока, але трохи нижча, ніж у неодружених (4,5).

Ця цінність, що відображає прагнення людини до близьких стосунків, емоційної зв'язку, інтимності. Високий бал може свідчити про емоційність, чуттєвість, потребу в єднанні. Низький бал може говорити про самодостатність, страх емоційної залежності, орієнтацію на саморозвиток.

Неодружені та розлучені жінки ставлять найвищу цінність на любов, можливо, через прагнення до нових стосунків або компенсацію за пережитий досвід. Одружені жінки мають нижчі показники, ймовірно, через рутину в стосунках.

Пізнання нового (Одружені: Цінність має для них середнє значення (3,3), неодружені: Цінність трохи вища, ніж у одружених (3,8), розлучені: Цінність трохи вища, ніж у одружених (3,5),

В основі цієї цінності прагнення людини до знань, саморозвитку, розширення світогляду.

Високий бал може свідчити про допитливість, інтелектуальність, креативність. Низький бал може говорити про прагматизм, орієнтацію на практичні знання, інертність мислення.

Неодружені жінки ставлять найвищу цінність на саморозвиток, можливо, маючи більше вільного часу та ресурсів. Одружені та розлучені жінки мають трохи нижчі бали, можливо, через інші пріоритети.

Високий соціальний статус і вплив на інших (одружені: Цінність має для них високе значення (3,7), неодружені: цінність трохи вища, ніж у одружених (3,9), розлучені: цінність найвища серед трьох груп (4,2).

Ця цінність відображає прагнення людини до влади, визнання, лідерства. Високий бал може свідчити про амбітність, екстравертованість, прагнення до самоствердження. Низький бал може говорити про скромність, альтруїзм, орієнтацію на співпрацю.

Розлучені жінки ставлять найвищу цінність на соціальний статус, можливо, прагнучи до самоствердження після розлучення, а неодружені та одружені жінки мають нижчий рівень через орієнтацію на інші цінності та сфери життя.

Визнання і повага людей, вплив на оточуючих одружені: цінність має для них високе значення (4,1), неодружені: цінність трохи нижча, ніж у одружених (3,8), розлучені: цінність найвища серед трьох груп (4,5). Цінність, що відображає прагнення людини до авторитету, поваги, визнання своїх заслуг.

Високий бал може свідчити про самоповагу, амбітність, орієнтацію на соціальні норми. Низький бал може говорити про скромність, самодостатність, орієнтацію на внутрішні цінності.

Розлучені жінки ставлять найвищу цінність на визнання та повагу це пов'язано з пережитим розлученням і прагненням до самоствердження. Одружені жінки також ставлять високу цінність на цю цінність, можливо, через відчуття більшої відповідальності та соціального статусу.

Неодружені жінки мають трохи нижчі показники цієї цінності через фокус на особистих потребах або меншу потребу в зовнішньому визнанні.

Соціальна активність: (одружені: цінність має для них середнє значення (3,4), неодружені: цінність вища, ніж у одружених (4,2), розлучені: цінність трохи вища, ніж у одружених (3,9).

Цінність відображає прагнення людини до спілкування, участь в соціальних групах, публічних заходах. Високий бал може свідчити про екстравертованість, комунікабельність, потребу в емоційному зв'язку. Низький бал може свідчити про інтровертованість.

Такі особливості прояву цих показників пов'язані з тим, що для неодружених жінок найвища цінність на соціальної активності пов'язана з більшою кількістю вільного часу та прагненням до нових вражень, а розлучені жінки мають не такі високі показники через емоційний досвід. Для одружених жінки ця цінність не є настільки важливою.

Спілкування: одружені: цінність має для них високе значення (4,1), неодружені: Цінність трохи нижча, ніж у одружених (3,8). розлучені: цінність трохи вища, ніж у одружених (3,5).

Одружені жінки ставлять високу цінність на спілкування, можливо, через потребу в емоційній підтримці, обміні думками та почуттями з партнером. Цінність може бути пов'язана з спілкуванням з друзями, родиною, колегами та іншими людьми.

Неодружені жінки мають нижчі показники через меншу потребу в емоційній підтримці або меншу кількість близьких людей. Цінність може бути пов'язана з прагненням до нових знайомств, розширення кола спілкування.

Розлучені жінки ставлять трохи нижчу цінність на спілкування, можливо, через емоційну виснаженість, страх емоційної залежності або труднощі з налагодженням нових контактів. Цінність може бути пов'язана з прагненням до спілкування, подоланням самотності, пошуком підтримки.

Здоров'я: одружені цінність має для них високе значення (3,7), неодружені та розлучені (3,5).

Одружені жінки ставлять найвищу цінність на здоров'я, можливо, це пов'язано з відповідальністю за сім'ю та прагненням до довгого життя. Розлучені жінки мають трохи нижчі показники, можливо, через емоційний досвід. Неодружені жінки мають нижчі показники через меншу відповідальність за інших або ж хороший стан власного фізичного здоров'я.

Отже, для сучасних жінок, а саме вибірки з одружених, неодружених та розлучених жінок можемо зробити наступні висновки.

Одружені жінки маю найвищі показники таких цінностей, як спілкування (4,1), допомога та милосердя (4,5) визнання та повага (4,1), здоров'я (4,2).

Трохи нижчі показники: приємне проведення часу (3,2), високий матеріальний добробут (3,5), пошук і насолода прекрасним (3,1), пізнання нового (3,3), високий соціальний статус (3,7), соціальна активність (3,4).

Такий розподіл цінностей у цій групі пов'язаний із відповідальністю за сім'ю, прагненням до довгого та щасливого життя з партнером, емоційною підтримкою і відчуттям соціальної зв'язку.

Неодружені жінки: найвищі цінності: спілкування (3,8), визнання та повага (3,8) соціальна активність (4,2), а нижчі показники: приємне проведення часу (3,0), високий матеріальний добробут (3,2), пошук і насолода прекрасним (3,5), допомога та милосердя (3,8), пізнання нового (3,8), високий соціальний статус (3,9), здоров'я (3,9).

Особливості такої ієрархії цінностей пов'язаний із фокусом на особистих потребах, саморозвитком, кар'єрою, меншою відповідальністю за інших, прагненням до нових знайомств.

Розлучені жінки маю найвищими цінності визнання та повага (4,5), допомога та милосердя (4,0), здоров'я (4,0). Менші показники приємне проведення часу (3,4), високий матеріальний добробут (3,6), пошук і

насолода прекрасним (3,3), спілкування (4,0), пізнання нового (3,5), високий соціальний статус (4,2), соціальна активність (3,9).

Специфіка такої вираженості цінностей може бути пов'язана з пережитим емоційним стресом, прагненням до самоствердження, подоланням самотності, пошуком підтримки та емоційною виснаженістю.

Загальними тенденціями є орієнтованість одружених жінок на сім'ю, емоційну підтримку та відповідальність. Неодружені жінки фокусуються на особистих потребах, саморозвитку та нових знайомствах.

Розлучені жінки прагнуть до самоствердження, подолання наслідків розлучення та пошуку підтримки.

2.3. Характеристика типології досліджуваних з внутріособистісним конфліктом відповідно до рівня маскуліності - фемінності та домінуючих цінностей

У результатами кількісного та якісного аналізу результаті нами виокремлено наступні групи жінок і подано їхню психологічну характеристику.

I група- жінки з високим рівнем маскулінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту (кількість осіб - 5).

II група- жінки з високим рівнем маскулінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту (кількість осіб - 7).

III група- жінки з високим рівнем фемінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту (кількість осіб - 12).

IV група- жінки з високим рівнем фемінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту (кількість осіб - 9).

V група- жінки з високим рівнем андрогінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту (кількість осіб - 10).

VI група- жінки з високим рівнем андрогінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту (кількість осіб - 5).

Для жінок першої групи характерна незалежність, сила, конкуренція, логіка, аналітичне мислення. Їхніми характерними особливостями є тиск з боку суспільства, щоб відповідати традиційним жіночим ролям, можуть відчувати себе некомфортно, можуть мати проблеми з само ідентифікацією, а також труднощі у стосунках з чоловіками.

Жінки другої групи мають домінуючими схожі цінності, а саме соціальну активність, матеріальний добробут, пізнання нового, високий соціальний статус. Як правило, вони демонструють впевненість в собі та знають, чого хочуть від життя. Вони здатні досягати успіху в чоловічих сферах діяльності. Не відчують тиску з боку суспільства, щоб відповідати традиційним жіночим ролям. Можуть мати труднощі у стосунках з чоловіками, які не цінують їхню силу та незалежність.

Третя група жінок характеризується орієнтацією на красу, гармонію, творчість, співчуття, емоційність та турботу. Їхніми особливостями є бажання досягнення, але нездатність їх реалізувати, застрягання у типово жіночій поведінці, незрілість, наївність та інколи надмірна відкритість та довірливість.

Четверта група жінок орієнтована на пізнання нового, пошук насолоди, спілкування та допомогу. Вони впевнені в собі та знають, чого хочуть від життя. Здатні досягати успіху в традиційно жіночих сферах діяльності. Інколи можуть проявляти надмірну експресивність та емоційність.

Жінки групи з високим рівнем андрогінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту мають поєднання маскулінних та фемінних цінностей, а саме незалежність та турбота, Сила та емоційність, Досягнення та співчуття, конкуренція та творчість, логіка та краса, аналітичне мислення та гармонія. Часто вони можуть відчувати себе дискомфортно у суспільстві та взаємодії з іншими. Можуть мати труднощі у стосунках, де не цінують їхню гнучкість та багатогранність.

Шостій групі властиві цінності андрогінних особистостей, тому вони достатньо впевнені в собі та знають, чого хочуть від життя. Здатні досягати

успіху в різних сферах діяльності. Не відчувають тиску з боку суспільства, щоб відповідати традиційним гендерним ролям. Здатні будувати гармонійні стосунки, де цінують їхню гнучкість та багатогранність.

Для таких жінок властива гнучкість, здатність адаптуватися до різних ситуацій та використовувати як маскулінні, так і фемінні стратегії поведінки, Самодостатність: незалежність від думки інших людей та здатність самостійно вирішувати свої проблеми, емоційна зрілість: здатність розуміти та регулювати свої емоції, а також емоції інших людей, креативність: здатність генерувати нові ідеї та знаходити нестандартні рішення проблем, відкритість до нового: готовність до змін та розвитку.

Підсумовуючи отримані характеристики груп жінок можемо твердити, що жінки з наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту можуть стикатися із невідповідністю очікуванням суспільства (вони можуть відчувати тиск з боку суспільства, щоб відповідати традиційним гендерним ролям, але не може або не хоче цього робити, може відчувати дискомфорт, оскільки не відповідає очікуванням щодо того, як "повинна" поводитися жінка).

Також у них наявні проблеми з самоідентифікацією, адже не може чітко окреслити свою гендерну ідентифікацію, а може відчувати себе "не такою", як інші жінки, або ж не може повністю ототожнювати себе з жодною гендерною категорією.

Часто наявність внутрішньоособистісного гендерного конфлікту породжує невпевненість у собі та своїх можливостях, жінка може сумніватися в своїх рішеннях, адже не знає, чи відповідають вони очікуванням суспільства.

Також такі жінки можуть мати труднощі у стосунках, оскільки їм складно знайти партнера, який би цінував її за те, ким вона є. Вона може відчувати себе незрозумілою, адже не може повністю відповідати очікуванням партнера.

Також ці конфлікти можуть породжувати емоційні проблеми, тривогу, депресію, гнів. Як наслідок, жінка може відчувати себе емоційно виснаженою, адже постійно бореться з собою та з очікуваннями суспільства.

Часто можуть з'являтися поведінкові проблеми, такі як самотравмування, ризиківана поведінка, зловживання психоактивними речовинами.

Висновки до Розділу II

У результаті емпіричного дослідження виокремлено такі основні ролі у сучасних жінок: дочка, дружина, мама, працівниця та подруга. Найвищий рівень задоволеності жінки відчують у ролях куми, патріотки та підприємщиці. Найнижчий рівень задоволеності – у ролі дочки.

Рівень задоволеності роллю залежить від особистих цінностей, можливості реалізувати себе, підтримки оточуючих, відчуття успішності.

Низький рівень задоволеності може призвести до внутрішнього конфлікту, стресу, виснаження.

Кількісний аналіз результатів дослідження дозволив виокремити групи жінок за гендерними характеристиками: з високим рівнем маскулінності, фемінності та андрогінності.

Нами було виокремлено основні цінності, які переважають у групі жінок, а саме визнання і повага, соціальний статус, допомога, милосердя до інших. Жінки прагнуть до гармонійного життя, емоційного зв'язку, щирості, підтримки.

Низькі показники виявлено у групі цінностей: пошук і насолода прекрасним, приємне проведення часу. Це може бути пов'язано з зосередженістю на сім'ї, роботі, допомозі іншим, нестачею часу або ресурсів.

Порівняльний аналіз цінностей дав змогу зробити висновок, що в групі одружених жінок домінуючими цінностями є спілкування, допомога та милосердя, визнання та повага, здоров'я. Трохи нижчі: приємне проведення часу, матеріальний добробут, пошук прекрасного, пізнання нового, високий соціальний статус, соціальна активність.

У групі неодружених жінок найвищі цінності: спілкування, визнання та повага, соціальна активність. Нижчі: приємне проведення часу, матеріальний добробут, пошук прекрасного, допомога та милосердя, пізнання нового, високий соціальний статус, здоров'я.

Для розлучених жінок властиві такі цінності, як визнання та повага, допомога та милосердя, здоров'я. Менші показники: приємне проведення часу, матеріальний добробут, пошук прекрасного, пізнання нового, високий соціальний статус, любов. Ієрархія цінностей у жінок залежить від сімейного стану, особистих потреб, відповідальності, прагнень.

Одружені жінки цінують спілкування, допомогу, визнання, здоров'я, неодружені – спілкування, визнання, соціальну активність, розлучені – визнання, допомогу, здоров'я.

Нами було виокремлено 6 груп жінок за результати використання психодіагностичних методик, I група- жінки з високим рівнем маскулінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, II група- жінки з високим рівнем маскулінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, III група- жінки з високим рівнем фемінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, IV група- жінки з високим рівнем фемінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, V група- жінки з високим рівнем андрогінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, VI група- жінки з високим рівнем андрогінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту.

З'ясовано, що жінки з наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту можуть стикатися із невідповідністю очікуванням суспільства (вони можуть відчувати тиск з боку суспільства, щоб відповідати традиційним гендерним ролям, але не може або не хоче цього робити, може відчувати дискомфорт, оскільки не відповідає очікуванням щодо того, як "повинна" поводитися жінка. У них наявні проблеми з самоідентифікацією, адже не може чітко окреслити свою гендерну ідентифікацію, а може відчувати себе "не такою", як інші жінки, або ж не може повністю ототожнювати себе з жодною гендерною категорією.

Часто наявність внутрішньоособистісного гендерного конфлікту породжує невпевненість у собі та своїх можливостях, жінка може

сумніватися в своїх рішеннях, адже не знає, чи відповідають вони очікуванням суспільства. Вони можуть мати емоційні та поведінкові проблеми, що впливають на стан їхнього здоров'я та розвиток особистості загалом.

ВИСНОВКИ

За результати теоретичного дослідження внутрішньособистісний конфлікт – це вид конфлікту, який виникає, коли в особистості стикаються протилежні або взаємовиключні мотиви, потреби, інтереси, цінності, цілі, ідеали. Цей стан може бути усвідомленим або неусвідомленим. Виокремлюють такі його види: мотиваційний: виникає, коли людина має два або більше сильних бажання, які неможливо задовольнити одночасно. ціннісний: виникає, коли людина стикається з ситуацією, коли її особисті цінності вступають в конфлікт з цінностями суспільства або групи, до якої вона належить. рольовий: виникає, коли людина відчуває, що не може відповідати всім очікуванням, які до неї пред'являються різними соціальними ролями.

Основними причинами внутрішньо особистісного конфлікту є високий рівень тривожності, невпевненості в собі, схильність до самокритики більш схильні до внутрішньоособистісних конфліктів. Часто складні життєві ситуації стають поштовхом до виникнення таких конфліктів, а також гендерні та соціальні норми можуть призводити до виникнення таких конфліктів.

Наслідками впливу внутрішньоособистісних конфліктів є відчуття тривоги, апатія, зниження самооцінки та відчуття безпорадності, ймовірність виникнення агресії та само деструктивних проявів у поведінці та уникнення прийняття рішень.

Внутрішньоособистісний гендерний рольовий конфлікт виникає з трансформації гендерних норм у суспільстві, зіткнення егалітарних та патріархальних гендерних установок, розширення та взаємопроникнення сфер гендерної самореалізації.

Такий конфлікт впливає на вибір цінностей, а саме жінки з конфліктом обирають маскулінні цінності, зберігаючи фемінні якості. Чоловіки з конфліктом обирають фемінні цінності, шкодячи маскулінним рисам.

Результати емпіричного дослідження показують, що у сучасних інок домінуючими є ролі дочки, дружини, мами, працівниці та подруги. Найвищий рівень задоволеності жінки відчують у ролях куми, патріотки та підприємщиці. Найнижчий рівень задоволеності – у ролі дочки.

Було виокремлено групи жінок за гендерними характеристиками: з високим рівнем маскулінності, фемінності та андрогінності.

Виявлено, що у сучасних жінок переважають цінності визнання і повага, соціальний статус, допомога, милосердя до інших. Жінки прагнуть до гармонійного життя, емоційного зв'язку, щирості та підтримки.

Низькі показники прослідковуються серед таких цінностей, як пошук і насолода прекрасним, приємне проведення часу. Це може бути пов'язано з зосередженістю на сім'ї, роботі, допомозі іншим, нестачею часу або ресурсів.

У групі одружених жінок домінуючими цінностями є спілкування, допомога та милосердя, визнання та повага, здоров'я.

У групі неодружених жінок найвищі цінності: спілкування, визнання та повага, соціальна активність.

Для розлучених жінок властиві такі цінності, як визнання та повага, допомога та милосердя, здоров'я. такі відмінності ієрархії цінностей зумовлені сімейним станом, особистими потребами, відповідальністю та прагненнями.

Одружені жінки цінують спілкування, допомогу, визнання, здоров'я, неодружені – спілкування, визнання, соціальну активність, розлучені – визнання, допомогу, здоров'я.

Також виокремлено 6 груп жінок відповідно до рівня маскулінності-фемінності, наявності внутрішньо особистісного конфлікту та домінуючих цінностей.

У першій групі жінки з високим рівнем маскулінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, II група- жінки з високим рівнем маскулінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, III група- жінки з високим рівнем фемінності та наявністю

внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, IV група- жінки з високим рівнем фемінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, V група- жінки з високим рівнем андрогінності та наявністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту, VI група- жінки з високим рівнем андрогінності та відсутністю внутрішньоособистісного гендерного конфлікту.

Для жінок з наявністю внутрішньоособистісного конфлікту властиво: для першої групи характерна незалежність, сила, конкуренція, логіка, аналітичне мислення, третя група жінок характеризується орієнтацією на красу, гармонію, творчість, співчуття, емоційність та турботу, шоста група характеризується впевненістю в собі, орієнтованістю на успіх в різних сферах діяльності. Вони не відчують тиску з боку суспільства, щоб відповідати традиційним гендерним ролям. Здатні будувати гармонійні стосунки, де цінують їхню гнучкість та багатогранність.

Список використаних джерел:

1. Агєєва В.П., В. В. Близнюк, І. О. Головащенко. Основи теорії гендеру: навч. посіб. К.: Видво «К.І.С.», 2004. 536 с.
2. Батрин Н. В. Стратегії та методи управління гендерними конфліктами. URL: http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/13562/1/Gender_Conflicts.PDF.
3. Бортнік С. М. Вирішення конфліктів ділового спілкування в умовах гендерної нерівності. *Економічний форум*. 2014. № 2. С. 272–285. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecfor_2014_2_47.
4. Ворона М. В. Гендерні стереотипи: сутність, функції, наслідки . *Статистика України*. 2010. № 4. С. 71–74.
5. Галустян Ю. М., Новицька В. П. Деякі аспекти гендерної ідентифікації та соціалізації особистості. *Український соціум*. 2004. № 1 (3). С. 7-13
6. Герасімова Н.Є. Внутрішньоособистісні конфлікти в процесі соціальної адаптації студентів до умов вищих навчальних закладів. Дисертація канд. психол. наук. К., 2004. С.41-44.
7. Городнова Н.М. Гендерний розвиток особистості. Методичний посібник. К.: *Шкільний Світ*. 2008. 128 с.
8. Грабова, Т. В., Магдич, О. В. *Причини гендерних конфліктів та шляхи їх подолання. Актуальні проблеми природничих та гуманітарних наук у дослідженнях молодих учених*. XX Всеукраїнська наукова конференція молодих учених. 2018. С. 312-315.
9. Грабовська С., Равчина Т. Конфлікти без насильства. Посібник. Львів, 2003. 276 с.
10. Долинська Л. В., Матяш-Заяц Л. П. Психологія конфлікту: навч. посіб. К. : Каравела, 2010. 303 с
11. Дуткевич, Т. В. Конфліктологія з основами психології управління: навч. посіб. для студ. психол.-педагогіч. спеціальностей вищих навч. закладів. Кам'янець-Подільський, 2014. 109 с.

- 12.Ємельяненко Л. М., Петюх В. М., Торгова Л.В., Гриненко А.М. Конфліктологія Навч. посіб. К.: КНЕУ, 2003. 315 с.
- 13.Ішмуратов А.Т. Конфлікт і згода. Основи когнітивної теорії конфліктів. Київ: Наукова думка, 1996. 190 с.
- 14.Кірющенко, В. Л., Гарькавець С. О. До проблеми гендерної рівності в Україні. Соціально-психологічний та філософський підхід до проблем сучасного суспільства: *Антропологічні виміри філософських досліджень*. 2017. Вип. 11. Сєверодонецьк : вид-во СНУ ім. В. Даля, 2016. С. 142–144.
- 15.Комінко С.Б. Курант Л.С. Психологія в менеджменті. Тернопіль: Поділля, 1999. 395 с.
- 16.Конфліктологія: Конспект лекцій. Для підготовки магістрів усіх форм навчання /В.Я.Галаган, В.Ф.Орлов, О.М.Отич. К.: ДЕТУТ, 2008. 293 с
- 17.Котлова Л.О. Психологія конфлікту:курс лекцій : Навчальний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 112 с.
- 18.Ложкін Г.В., Повякель Н.І. Психологія конфлікту: теорія і сучасна практика: навчальний посібник. К.: ВД «Професіонал», 2006. 416 с.
- 19.Ложкін Г.В., Юрківський Є.В., Моначин І.Л. Практикум з конфліктології. Тернопіль: Воля, 2005. 168 с
- 20.Мельник Т.М. Правові аспекти гендеру. Основи теорії гендеру: Навчальний посібник. К.: Видавництво „К.І.С.”, 2004. С. 283-326.
- 21.Нагаєв В.М. Конфліктологія: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 198 с.
- 22.Пірен М.І. Конфліктологія: Підручник. К.: МАУП, 2003. 360 с
- 23.Психологія конфлікту: Навчально-методичний посібник для підготовки магістрів усіх форм навчання/ В.Ф.Орлов, О.М.Отич, О.О.Фурса. К.: ДЕТУТ, 2008. 422 с.
- 24.Родіна Н.В. Гендерний конфлікт у структурі копінгу особистості. *Освіта та розвиток обдарованої особистості*. 2015. № 2(33). С. 18-24.
- 25.Стадниченко М.І. Роль української жінки в родині та суспільстві: [Історичний аспект]. Суми: СумДПУ ім. А.С.Макаренка, 2000. 116 с.

26. Тимофієва М. Внутрішньоособистісний конфлікт як криза гармонізації особистості URL: <https://www.bsmu.edu.ua/blog/5755-vnutrishnoosobistisniy-konflikt-yak-kriza-garmonizatsii-osobistosti/>
27. Ткалич М. Г. Гендерна психологія : навч. посіб. 2-ге вид., випр., доповн. Київ : Академвидав, 2016. 256 с.
28. Чуйко О. Гендерно-рольовий конфлікт особистості у процесі розвитку кар'єри. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Психологічні науки»*. Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2018. Вип. 5. С. 226-231.
29. Чуйко О., Пронь Л. Гендерно-рольовий конфлікт акторів: особливості вияву. *Психологія особистості: науковий теоретико-методологічний і прикладний психологічний журнал*. Івано-Франківськ : Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2022. Т. 12. № 1. С. 80–88.
30. Щотка О. П. Гендерна психологія : навч. посіб. Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 358 с